

Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (teine koda)

26. september 2014*

Teenuste hanked — Hankemenetlus — Mitteregulaarsed reisijate õhutranspordi teenused, õhutakso
tšarterteenused — Osalemistaotluse tagasilükkamine — Finantsmääruse artikli 49 punkt b —
Kaitseõigus — Finantsmääruse rakendusmääruse artikli 134 lõige 5 — Tühistamishagi —
Hagejate küsimusele vastav kiri — Vaidlustamatu akt — Eduka pakkuja valimise otsus —
Otsese puutumuse puudumine — Vastuvõetamatus — Lepinguväline vastutus

Liidetud kohtuasjades T-91/12 ja T-280/12,

Flying Holding NV, asukoht Wilrijk (Belgia),

Flying Group Lux SA, asukoht Luxembourg (Luksemburg),

Flying Service NV, asukoht Deurne (Belgia),

Esindajad: advokaadid C. Doutrelepont ja V. Chapoulaud,

hagejad,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: esialgu S. Delaude ja D. Calciu ning hiljem S. Delaude, keda abistas
advokaat V. Vanden Acker,

kostja,

mille ese on esiteks nõue tühistada komisjoni 15. detsembri 2011. aasta ja 17. jaanuari 2012. aasta
otsused, millega lükati tagasi hagejate taotlused osaleda piiratud hankemenetluses, mis käsitles
mitteregulaarseid reisijate õhutranspordi teenuseid ja õhutakso tšarterteenuseid (ELT 2011/S
192-312059), ning teiseks kahju hüvitamise nõue,

ÜLDKOHUS (teine koda),

koosseisus: esimees M. E. Martins Ribeiro, kohtunikud S. Gervasoni (ettekandja) ja L. Madise,

kohtusekretär: ametnik S. Spyropoulos,

arvestades kirjalikus menetluses ja 28. veebruari 2014. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

otsuse

Vaidluse taust

- 1 Euroopa Komisjon kuulutas 6. oktoobril 2011 Euroopa Liidu Teatajas avaldatud hanketeatega (ELT 2011/S 192-312059) välja hanke, et sõlmida raamleping nimetusega „Mitteregulaarsed reisijate õhutranspordi teenused, õhutakso tšarterteenused”. Hanke eesmärk oli välja valida reisijate mitteregulaarse õhuveo teenuste osutaja, kes osutab õhutakso tšarterteenuseid ja tagab komisjoni presidendi ja muude liikmete, Euroopa Parlamendi presidentuuri, Euroopa Ülemkogu eesistuja, Euroopa Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ning saatvate isikute veo peamiselt Euroopa Liidu territooriumil.
- 2 Kõnealusel teates viidatud hankemenetlus oli menetlus, mida reguleerib nõukogu 25. juuni 2002. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 1605/2002, mis käsitleb Euroopa ühenduste üldeelarve suhtes kohaldatavat finantsmäärust (EÜT L 248, lk 1; ELT eriväljaanne 01/04, lk 74, muudetud kujul; edaspidi „finantsmäärus”), artikli 91 lõike 1 punkt b ja komisjoni 23. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 2342/2002, millega kehtestatakse määruse nr 1605/2002 üksikasjalikud rakenduseeskirjad (EÜT L 357, lk 1; ELT eriväljaanne 01/04, lk 145; muudetud kujul; edaspidi „rakendusmäärus”), artikli 122 lõige 2. Menetlus korraldati kahes etapis. Esimeses etapis kontrolliti seda, et poleks täidetud finantsmääruse artiklites 93 ja 94 ette nähtud kõrvaldamiskriteeriumid, ning seda, kas hanketeates ette nähtud kvalifitseerimiskriteeriumid oleksid täidetud. Esimeses etapis võivad osaleda kõik ettevõtjad, kes soovivad. Teises etapis palutakse pakkumus esitada vaid nendel taotlejatel, kes vastavad kvalifitseerimiskriteeriumidele ega ole hankemenetlusest kõrvalejätmist põhjustavas olukorras, ja saadetakse neile selleks hankedokumendid.
- 3 Dokumendid ja teave, mille taotlejad pidid esimeses etapis esitama, et tõendada oma tehnilist pädevust, on hanketeates kirjeldatud järgmiselt:

„Teave ja vorminõuded, mis on vajalikud nõuete täitmise hindamiseks:

[...]

* turvalisus ja ohutus:

Kandidaat peab esitama järgmised dokumendid (vastasel juhul lükatakse taotlus tagasi):

- koopia ettevõtte lennutegevuskäsiraamatu osast A „Üldsätted”;
- hädaolukordadele reageerimise kava (ERP), lennundusohutuse programmi ja ohutusprogrammi kirjeldus;
- lennuki hoolduse ja lennukõlblikkuse eest vastutava(te) asutus(t)e täielikud andmed;

ajavahemiku kohta alates 1.1.2007 kuni kõnealuse hanketeate avaldamise kuupäevani:

- kõigi pakkuja kasutatavate lennukitega toimunud tõsiste õnnetuste ja vahejuhtumite ammendav loetelu, pädevate asutuste vastavad aruanded ja avaldatud järeldused tõenäoliste põhjuste kohta;
- (kohustuslikus korras) pädevate asutuste või (vabatahtlikkuse alusel) kolmandate poolte turvalisuse ja ohutuse aasta[auditite] aruanded ning kokkuvõtte tulemustest ja võetud meetmetest;
- viited kõigile direktiivi 2004/36/EÜ (õhusõidukite ohutushinnangu (SAFA) direktiiv) raames tehtud kontrollimistele.

[...]”. [täpsustatud tõlge]

- 4 Flying Holding NV esitas 7. novembril 2011 oma kahe tütarettevõtja – Flying Group Lux SA ja Flying Service NV (edaspidi koos „hagejad”) nimel taotluse kõnealusel piiratud hankemenetluses osaleda.
- 5 Komisjon palus hagejatel 18. novembril 2011 esitada eelkõige seoses nende tehnilise pädevusega täiendavaid andmeid. Hagejad vastasid komisjonile 28. novembril 2011, edastades arvukalt dokumente.
- 6 2. detsembril 2011 palus komisjon uuesti hagejatele täiendavat teavet, tuletades neile meelde, et hanketeates paluti esitada lennuki hoolduse ja lennukõlblikkuse eest vastutavate asutuste täielikud andmed ning Flying Group Luxi puudutavas osas hädaolukordadele reageerimise kava (ERP) ning turvalisuse ja ohutuse aastaauditite aruanded.
- 7 Hagejad saatsid uued dokumendid komisjonile 6. detsembril 2011, täpsustades, et nad esitasid turvalisuse ja ohutuse aastaauditite aruandeid vaid 2011. aasta kohta, kuna Flying Group Lux asutati alles 2008. aasta lõpus ning Luksemburgi tsiviillennundusasutused ei olnud 2009. ega 2010. aasta kohta ühtegi turvalisuse ja ohutuse aastaauditite aruannet koostanud.
- 8 Luksemburgi tsiviillennundusamet märkis oma 12. detsembri 2011. aasta kirjas, mille ta saatis vastuseks komisjoni 8. detsembri 2011. aasta e-kirjale, et ta on Flying Group Luxile lennutegevusloa (Air Officer’s Certification, edaspidi „AOC”) väljastamiseks ja selle pikendamiseks aastatel 2009, 2010 ja 2011 teinud mitu üldauditit.
- 9 15. detsembril 2011 teatas komisjon hagejatele, et nende taotlus osaleda piiratud hankemenetluses on tagasi lükatud. Ta leidis, et osalemistaotluse toimik ei olnud „täpne, tõene ja täielik”. Nimelt ei olnud hagejad esitanud hanketeate rubriigis „turvalisus ja ohutus” nõutud dokumente, kuigi komisjonile oli Flying Group Luxi 2009. ja 2010. aastal toimunud turvalisus- ja ohutusaudititest teatatud. Lisaks oli märgitud, et hindamiskomisjon oli otsustanud lükata hagejate osalemistaotluse tagasi finantsmääruse artikli 94 punkti b alusel, mis sätestab, et hankemenetlusest kõrvaldatakse taotlejad, kes on osalemiseks vajalike, tellija nõutavate andmetena esitanud valeandmeid või on nõutavad andmed esitamata jätnud.
- 10 Hagejad selgitasid komisjonile adresseeritud 20. detsembri 2011. aasta kirjas, et nad olid aru saanud, et hanketeate viitas spetsiifilistele turvalisuse ja ohutuse audititele mitte üldaudititele, mille üks osa puudutab turvalisust ja ohutust ning mille Luksemburgi tsiviillennundusasutused olidki vaid käesoleval juhul koostanud. Nad märkisid veel, et sellise uue andmebaasi kasutuselevõtt 2011. aasta algusest, millesse 2009. ja 2010. aasta algust käsitlevaid andmeid ei kantud, võimaldas mõelda, et neid andmeid ei olnud. Lõpuks esitasid nad üldauditite aruanded „pré-AOC” 2009. aasta kohta, „AOC Continuous Oversight Audit” (ehk audit AOC pideva järelevalve kohta) 2010. ja 2011. aasta kohta.
- 11 17. jaanuaril 2012 kinnitas komisjon oma otsust lükata hagejate osalemistaotlus tagasi. Ta leidis, et nende dokumentide osas, mis tuli esitada, ei olnud mingisugust ebaselgust.
- 12 18. jaanuaril teatasid hagejad komisjonile oma kavatsusest vaidlustada see otsus Üldkohtus ja sellest, et nad esitavad „lähipäevil” tõendid, et Flying Group Luxi kohta nõutud aruandeid ei olnud võimalik saada, kuna pädev asutus, Luksemburgi tsiviillennundusamet, ei olnud neid koostanud.
- 13 25. jaanuaril 2012 kirjutas Luksemburgi tsiviillennundusamet Flying Group Luxile järgmist:
„[Luksemburgi tsiviillennundusamet] selgitas, et üldauditid pré-AOC ja AOC pikendamise auditid hõlmasid osi „Quality system, flight safety management and security”. Lisaks korraldab [Luksemburgi] tsiviillennundusamet 2012. aastal eriauditid, sealhulgas sellised ohutusauditid, nagu on ameti ja ettevõtjate vahel kokku lepitud vastavalt aastasele auditite programmile.”

- 14 Luksemburgi tsiviillennundusamet saatis samal päeval samasisulise kirja komisjonile, lisades, et ta oli Flying Group Luxile oma 12. veebruari 2010. aasta kirjas (millest ta lisas ära kirja) täpsustanud läbi viidud auditite ulatutust.
- 15 Piiratud menetluse esimese etapi tulemusena paluti pakkumus esitada vaid ühel kandidaadil Abelag Aviation NV-l. Pärast selle pakkumuse analüüsimist sõlmiti temaga 28. veebruaril 2012 hankeleping. Teade selle lepingu sõlmimise kohta avaldati Euroopa Liidu Teataja lisas 28. aprillil 2012 (ELT S 83-135396, lk 101).

Menetlus ja poolte nõuded

- 16 Hagejad esitasid hagiavaldused, mis saabusid Üldkohtu kantseleisse 23. veebruaril ja 28. juunil 2012.
- 17 Üldkohtu kaheksanda koja esimehe 4. septembri 2012. aasta määrusega liideti kohtuasjad T-91/12 ja T-280/12 suulise menetluse ja kohtuotsuse tegemise huvides.
- 18 Kuna Üldkohtu kodade koosseis muutus, kuulub ettekandja-kohtunik nüüd teise koja koosseisu, mistõttu käesolev kohtuasi määrati sellele kojale.
- 19 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Üldkohus (teine koda) alustada suulist menetlust ning saatis menetlust korraldavate meetmete raames hagejatele ja komisjonile mitu küsimust kohtuistungil suuliselt vastamiseks.
- 20 Poolte kohtukõned ja vastused Üldkohtu kirjalikele ja suulistele küsimustele kuulati ära 28. veebruari 2014. aasta kohtuistungil.
- 21 Kohtuasjas T-91/12 paluvad hagejad Üldkohtul:
- tühistada komisjoni 15. detsembri 2011. aasta ja 17. jaanuari 2012. aasta kirjades sisalduvad otsused, millega lükati tagasi hagejate taotlused osaleda vaidlusaluses piiratud hankemenetluses;
  - mõista kohtukulud välja komisjonilt.
- 22 Selles kohtuasjas palub komisjon Üldkohtul:
- jätta hagiavaldus rahuldamata;
  - mõista kohtukulud välja hagejatelt.
- 23 Kohtuasjas T-280/12 paluvad hagejad Üldkohtul:
- tühistada komisjoni 28. veebruari 2012. aasta otsus, milles otsustati sõlmida hankeleping teise ettevõtjaga;
  - mõista komisjonilt välja kahjuhüvitis 1 014 400 eurot, koos 2,9-protsendilise intressiga kuni kohtuasjas otsuse tegemiseni ning edasi koos 3-protsendilise viitusintressiga alates sellest kuupäevast kuni täieliku tasumiseni.
  - mõista kohtukulud välja komisjonilt.

24 Komisjon palub Üldkohtul:

- jätta hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata või teise võimalusena jätta hagi põhjendamatusse tõttu rahuldamata;
- mõista kohtukulud välja hagejatel.

Õiguslik käsitlus

- 25 Hagejad paluvad esiteks tühistada komisjoni 15. detsembri 2011. aasta otsus, millega lükati tagasi nende taotlus osaleda vaidlusaluses hankes ning mis väidetavalt sisaldub komisjoni 17. jaanuari 2012. aasta kirjas, milles kinnitatakse seda tagasilükkamist, ja 28. veebruari 2012. aasta otsuses, milles otsustati sõlmida hankeleping teise ettevõtjaga, ning teiseks esitavad hagejad kahjuhüvitise nõude.

A – Tühistamisnõuded (kohtuasjad T-91/12 ja T-280/12)

1. Nõue tühistada komisjoni 15. detsembri 2011. aasta otsus ja nõue tühistada komisjoni 17. jaanuari 2012. aasta kirjas sisalduv otsus (kohtuasi T-91/12)

a) Nõue tühistada komisjoni 15. detsembri 2011. aasta otsus

- 26 Hagejad väidavad, et komisjon eiras 15. detsembri 2011. aasta otsust vastu võttes esiteks rakendusmääruse artikli 135 lõiget 5 ja finantsmääruse artikli 89 lõiget 1, teiseks nende kaitsõigust, hea halduse põhimõtet ja rakendusmääruse artikli 134 lõiget 5 ning kolmandaks proportsionaalsuse põhimõtet.

Väide, mis käsitleb finantsmääruse artikli 89 lõike 1 ja rakendusmääruse artikli 135 lõike 5 rikkumist

- 27 Hagejad väidavad, et komisjon rikkus rakendusmääruse artiklit 135, kuna nõudis hanke esemega hõlmamata teabe esitamist, võtmata arvesse ettevõtjate õiguspäraseid huve, nõudes selliste dokumentide esitamist, mille olid koostanud Luksemburgi ametiasutused. Sellest tulenevalt rikkus komisjon ka finantsmääruse artiklit 89, mis nõuab läbipaistvuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte ning diskrimineerimise keelu põhimõtte järgimist.

- 28 Seoses selle väite esimese osaga, mis käsitleb rakendusmääruse artikli 135 lõike 5 rikkumist komisjoni poolt, tuleb meenutada, et see säte näeb ette, et:

„Teave, mida tellija nõuab taotlejalt või pakkujalt finants-, majandus-, tehnilise või kutsealase suutlikkuse ning lõike 2 kohaselt nõutava suutlikkuse miinimumtaseme tõendamiseks, peab olema seotud ainult lepingu esemega ning arvesse tuleb võtta ettevõtjate õigustatud huve, mis on seotud eelkõige ettevõtja tehniliste ja ärisaladuste kaitsmisega.”

- 29 Käesoleval juhul palus komisjon tõesti Flying Group Luxil esitada Luksemburgi tsiviillennundusameti koostatud turvalisuse ja ohutuse aastaaruanded (vt eespool punktid 6 ja 7).

- 30 Samas tuleb esiteks märkida, et hanketeate punkti II.1.2 kohaselt on enamus lende kavandatud väljuma Brüsselist (Belgia), kuid ka teistest linnadest, nagu Luxembourg (Luksemburg), kus samuti asuvad Euroopa Liidu institutsioonid, ning teiseks, et taotleja Flying Group Luxi asukoht on samuti Luxembourg.

- 31 Neil tingimustel ei lähe nõue esitada Luksemburgi ametiasutuste koostatud dokumendid kaugemale hankelepingu nõuetest ega ole vastuolus asjaomase ettevõtja huvidega, kes ei oleks ilma neid dokumente esitamata isegi saanud esitada oma osalemistaotlust.
- 32 Mis puutub selle väite teise osasse, mille kohaselt rikkus komisjon finantsmääruse artikli 89 lõiget 1, mis nõuab läbipaistvuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte ning diskrimineerimise keelu põhimõtte järgimist, siis piisab, kui märkida, et hagejad vaid tuletavad selle rikkumise rakendusmääruse artikli 135 lõike 5 eiramisest ega esita ühtegi konkreetset argumenti selle väite põhjenduseks.
- 33 Finantsmääruse artikli 89 lõike 1 ja rakendusmääruse artikli 135 lõike 5 rikkumist käsitlev väide tuleb järelikult tagasi lükata.

Väited, mis käsitlevad hagejate kaitseõiguse, hea halduse põhimõtte ja rakendusmääruse artikli 134 lõike 5 rikkumist

- 34 Nendes väidetes heidavad hagejad komisjonile ette, et ta pöördus tema hinnangul vajaliku teabe saamiseks Luksemburgi ametiasutuste poole (rakendusmääruse artikli 134 lõike 5 rikkumine) ning tugines hiljem sellele teabele, ilma seda teavet neile eelnevalt edastamata ning andmata neile võimalust selle kohta oma seisukohta esitada (kaitseõiguse ja hea halduse põhimõtte rikkumine). Seega tuleb esiteks analüüsida esimest väidet, mis käsitleb rakendusmääruse artikli 134 lõike 5 rikkumist, ja teiseks väiteid hagejate kaitseõiguse ja hea halduse põhimõtte rikkumise kohta.

– Väide, mis käsitleb rakendusmääruse artikli 134 lõike 5 rikkumist

- 35 Hagejad väidavad oma repliigis, et komisjon eiras rakendusmääruse artikli 134 lõiget 5, kui ta pöördus tema hinnangul vajaliku teabe saamiseks otse Luksemburgi ametiasutuste poole. Luksemburgi tsiviillennundusametit ei ole nimelt selle artikli lõikes 3 toodud ametiasutuste hulgas nimetud. Hagejad täpsustavad, et see väide on vastuvõetav, kuna põhineb komisjoni poolt kostja vastuses esitatud andmetel.
- 36 Kõigepealt tuleb analüüsida kõnealuse väite vastuvõetavust, mille komisjon on vaidlustanud.
- 37 Üldkohtu kodukorra artikli 48 lõike 2 esimene lõige sätestab, et uusi väiteid ei või menetluse käigus esitada, kui need ei tugine menetluse õiguslikele ja faktilistele asjaoludele, mis on ilmsiks tulnud menetluse käigus.
- 38 Käesolevas asjas on selge ühelt poolt, et komisjon viitas rakendusmääruse artikli 134 lõikele 5 esimest korda kosta vastuses, märkides, et tal oli õigus pöörduda Luksemburgi tsiviillennundusametite poole, et kontrollida hagejate kinnitusi, ja teiselt poolt, et hagejad esitasid selle artikli rikkumist käsitleva väite esimest korda repliigis.
- 39 Sellest järeldub, et hagejate väide põhineb õiguslikul asjaolul – antud juhul asjaomaste siseriiklike ametiasutustega konsulteerimise õiguslikul alusel –, millele viidati käesolevas menetluses. Niisiis käsitleb käesolev väide seda küsimust, kas on rikutud kõnealust sätet, mitte seda, kas siseriiklike ametiasutustega konsulteerimine oli õigusvastane. Vastupidi komisjoni väitele ei oma käesolevas asjas tähtsust see, kas seda konsulteerimist mainiti 15. detsembri 2011. aasta kirjas, mis on käesoleva hagi ese.
- 40 Seega tuleb väide, et komisjon rikkus rakendusmääruse artikli 134 lõiget 5, tunnistada vastuvõetavaks.

41 Mis puutub selle väite põhjendatusse, siis tuleb meelde tuletada kõnealuse sätte sõnastust:

„Kui tellijal on kahtlusi, et taotleja või pakkuja võib olla mõnes menetlusest kõrvale jätmist põhjustavas olukorras, võib ta ise pöörduda artiklis 3 osutatud pädevate asutuste poole, et saada kõnealuse olukorra kohta andmeid, mida ta vajalikuks peab.”

42 Rakendusmääruse artikli 134 lõige 3 sätestab järgmist:

„Tellija aktsepteerib rahuldava tõendina selle kohta, et pakkuja, kellega leping sõlmitakse, ei ole üheski finantsmääruse artikli 93 lõike 1 punktis a, b või e kirjeldatud olukorras, hiljutise karistusregistri väljavõtte esitamist või selle puudumisel samaväärse dokumendi esitamist, mille on hiljuti välja andnud päritolu- või lähteriigi õigus- või haldusasutus ja mis tõendab, et need nõuded on täidetud. Tellija aktsepteerib rahuldava tõendina selle kohta, et pakkuja ei ole finantsmääruse artikli 93 lõike 1 punktis d kirjeldatud olukorras, asjaomase riigi pädeva asutuse väljaantud hiljutist tõendit.

[...]”.

43 Nagu hagejad õigesti märgivad, ei ole Luksemburgi tsiviillennundusametit rakendusmääruse artikli 134 lõikes 3, millele viitab sama artikli lõige 5, toodud ametiasutuste hulgas nimetatud. Nimelt viitab rakendusmääruse artikli 134 lõige 3 koosmõjus finantsmääruse artikli 93 lõikega 1 vaid „justiits- või haldusasutustele”, kes annavad välja karistusregistri väljavõtte või sellega samaväärse dokumendi (esimene lause), ja „pädevatele asutustele”, kes koostavad tõendi sotsiaalkindlustusmaksude või maksude tasumise kohta (teine lause).

44 Samas ei saa järeldada, et rakendusmääruse artikli 134 lõiget 5 on eiratud, kuna see säte ei ole kohaldatav sellisel juhul nagu käesolevas asjas, milles komisjon pöördub siseriiklike ametiasutuste poole, et kontrollida, kas taotleja pole finantsmääruse artikli 94 punktis b kirjeldatud hankemenetlusest kõrvalejätmist põhjustavas olukorras.

45 Rakendusmääruse artikli 134 ülesehitusest ja selle artikli lõike 5 sõnastusest tuleneb selgelt, et seda kohaldatakse vaid juhtudel, mil hankijal on kahtlusi, kas taotleja pole finantsmääruse artikli 93 lõike 1 punktides a, b, d ja e kirjeldatud hankemenetlusest kõrvalejätmist põhjustavas olukorras.

46 Sellega seoses tuleb meenutada, et rakendusmääruse artikli 134 lõige 1 näeb ette, et taotlejad ja pakkujad esitavad vandega kinnitatud, nõuetekohaselt allkirjastatud ja kuupäevastatud avalduse, milles nad kinnitavad, et nad ei ole üheski finantsmääruse artiklites 93 või 94 nimetatud olukorras (esimene lõik). See artikkel näeb teatavateks menetlusteks siiski ette, et taotlejad esitavad lõikes 3 nimetatud tõendid (teine lõik).

47 Niisiis, kuigi rakendusmääruse artikli 134 lõige 5 viitab üldiselt „menetlusest kõrvalejätmist põhjustavatele olukordadele”, selgub selles lõikes sama artikli lõikele 3 tehtud viitest ja väljendist „[hankija] võib [...] ise pöörduda [...] pädevate asutuste poole”, millele on viidatud lõikes 3, et lõige 5 puudutab juhtumit, mil taotlejatel ei ole kohustust esitada lõikes 3 ette nähtud tõendeid seoses menetlusest kõrvalejätmist põhjustavate olukordadega, mis on nimetatud finantsmääruse artikli 93 lõike 1 punktides a, b, d ja e, ja mil hankija soovib siiski tagada, et taotlejad ei oleks mõnes nimetatud olukordadest.

48 Järelikult, kuna komisjon soovis antud juhul tagada, et hagejad ei ole esitanud valeandmeid finantsmääruse artikli 94 punkti b tähenduses, mitte aga sama määruse artikli 93 lõike 1 tähenduses, siis ei olnud tal kohustust järgida rakendusmääruse artikli 134 lõiget 5.

49 Sellest järeldub, et väide, mis käsitleb rakendusmääruse artikli 134 lõike 5 rikkumist, tuleb põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.

- 50 Kuna hagejad ei esita ühtegi muud põhjendust selgitamiseks, miks see, et komisjon konsulteeris siseriiklike ametiasutustega, on õigusvastane, siis ei ole vaja ka kontrollida, kas selliseks konsulteerimiseks on mõni muu normatiivne või kehtivatest põhimõtetest tulenev alus.
- Väited, mis käsitlevad kaitseõiguse ja hea halduse põhimõtte rikkumist
- 51 Hagejad väidavad, et on rikutud nende kaitseõigust, kuna komisjon põhjendas finantsmääruse artikli 94 punkti b kohaldamist ja sellest tulenevalt ka nende osalemistaotluse tagasilükkamist viitega Luksemburgi ametiasutustelt saadud teabele, mida ei olnud neile teatavaks tehtud, et nad saaksid selle suhtes enne 15. detsembri 2011. aasta otsuse vastuvõtmist oma seisukoha esitada.
- 52 Hagejad väidavad, et komisjon rikkus ka hea halduse põhimõtet, kui ta võttis 15. detsembri 2011. aasta otsuse vastu, andmata neile võimalust esitada Luksemburgi ametiasutustelt saadud teabe kohta oma seisukoht.
- 53 Hagejate kaitseõiguse rikkumist käsitleva väite kohta märkis komisjon kohtuistungil, et see ei ole käesoleval juhul asjakohane. Ta väitis, et ta järgis kõiki riigihangete valdkonnas kehtivaid õigusnorme ning ükski neist normidest ei kohustanud teda kuulama hagejaid enne sellise otsuse vastuvõtmist ära, nagu on käesolevas asjas vaidlustatud.
- 54 Sellega seoses tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on isiku kaitseõiguse tagamine igas tema suhtes algatatud menetluses, mille tulemusel võetakse vastu tema huve kahjustav akt, liidu õiguse aluspõhimõte, mida tuleb järgida isegi siis, kui asjaomast menetlust ei ole õigusnormidega üldse reguleeritud, olgu see siis näiteks Euroopa Sotsiaalfondi finantsabi peatamine, vähendamine või tühistamine (Euroopa Kohtu 24. oktoobri 1996. aasta otsus kohtuasjas C-32/95 P: komisjon vs. Lisrestal jt, EKL 1996, lk I-5373, punkt 21), komisjoni liikme pensioniõiguste äravõtmise menetlus (Euroopa Kohtu 11. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-432/04: komisjon vs. Cresson, EKL 2006, lk I-6387, punkt 104) või taimekaitsevahendite turustuslubade väljaandmise menetlus (Üldkohtu 9. septembri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-75/06: Bayer CropScience jt vs. komisjon, EKL II-2081, punkt 130).
- 55 Niisiis ei tähenda see iseenesest, et ükski finantsmääruse või rakendusmääruse säte ei näe ette kaitseõiguse tagamist sellisel juhul, nagu käsitletakse käesolevas asjas, et see tagatis oleks kaitseõiguse tagamise üldpõhimõtte kohaselt välistatud.
- 56 Komisjon vaidlustas kohtuistungil siiski ka selle põhimõtte kohaldamise käesolevas asjas põhjusel, et vastupidi viidatud kohtupraktikas kirjeldatud juhtudele ei saanud 15. detsembri 2011. aasta otsust käsitada karistuse määramise otsusena.
- 57 Selle kohta tuleb märkida, et vastupidi komisjoni väitele võib 15. detsembri 2011. aasta otsust pidada hagejatele karistust määravaks.
- 58 Nagu selgub selle otsuse sõnastusest ning nagu märkis ka komisjon kohtuistungil, on seda otsust põhjendatud finantsmääruse artikli 94 punktiga b, mille kohaselt ei või sõlmida lepingut taotleja või pakkujaga, kes hankemenetluse käigus „on” menetluses osalemiseks vajalike, hankija nõutavate andmetena „esitanud” valeandmeid või on nõutavad andmed esitamata jätnud.
- 59 Seega ei ole 15. detsembri 2011. aasta otsus pelgalt otsus, milles lükatakse tagasi hagejate taotlused osaleda kõnealusel menetluses. See kujutab endast hagejate menetlusest viivitamatu kõrvaldamise otsust, analüüsivõttes nende puhul muid kvalifitseerimiskriteeriume põhjusel, et nad on esitanud valeandmeid. Komisjon selgitab sellega seoses, et talle teatati, et vastupidi hagejate esitatud andmetele koostasid pädevad asutused 2009. ja 2010. aastal turvalisuse ja ohutuse auditite aastaaruanded, ning et seetõttu „ei olnud” nende osalemistaotlus „täpne ja tõene” ja tuli kohalda finantsmääruse artikli 94 punkti b.

- 60 Euroopa Kohus on aga leidnud, et selline ettevõtja ajutine väljaarvamine liidu abikavast valeandmete esitamise tõttu võib kvalifitseeruda halduskaristuseks. Selle kohtupraktika kohaselt on liidu abikava raames – milles toetust antakse ainult siis, kui selle saaja puhul on täielikult tagatud ausus ja usaldusväärsus – määratav karistus, mida kõnealuste nõuete eiramise korral kohaldatakse, eriomane haldusinstrument, mis on abikava osa ja mille eesmärk on tagada liidu avalike vahendite nõuetekohane haldamine (vt selle kohta Euroopa Kohtu 5. juuni 2012. aasta otsus kohtuasjas C-489/10: Bonda, punktid 28–30 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 61 Sarnaselt liidu abikavadega reguleerivad liidu institutsioonide sõlmitavaid hankelepinguid käsitlevad normid, mis on sätestatud finantsmääruse artiklites 93 ja 94, erinevaid hankemenetlustest kõrvaldamise ja pakkumuse tagasilükkamise juhtumeid, et vältida rikkumisi, võidelda pettuste ja korrupsiooni vastu ning edendada usaldusväärset ja tõhusat haldamist (finantsmääruse põhjendus 25).
- 62 Lisaks näeb finantsmääruse artikkel 95 ette, et nimetatud määruse detailsed andmed artiklis 94 kirjeldatud olukorras olevate taotlejate ja pakujate kohta kantakse keskandmekogusse, mida haldab komisjon, ja institutsioonidel, kes eelarvevahendeid käsutavad, on sellele kogule juurdepääs ning nad võtavad seda eelarvevahenditega seotud hankelepingute sõlmimisel arvesse.
- 63 Sellest tuleneb, et otsus kõrvaldada hagejad kõnealusest hankemenetlusest on halduskaristuslikku laadi vaatamata sellele, et nagu komisjon kohtuistungil märkis, ei lisatud käesolevas asjas finantsmääruse artiklis 95 viidatud andmekogusse mingisugust hagejaid puudutavat teavet.
- 64 Isegi kui oletada, et 15. detsembri 2011. aasta otsust võib käsitada hagejatele karistuse määramisena, tuleb meenutada, et kaitseõiguse tagamise põhimõtet käsitleva kohtupraktika kohaselt on see põhimõte üldise ulatusega ja seda kohaldatakse lisaks nendele juhtudele, mil institutsioonid kavatsesid määrata karistuse, ka isiku suhtes algatatud mis tahes menetluses, kus võidakse teha tema huve kahjustav lahend, (vt eespool punkt 54; vt analoogia alusel 22. novembri 2012. aasta otsus kohtuasjas C-277/11: M, punkt 85).
- 65 Kuigi käesolevas asjas ei kujuta 15. detsembri 2011. aasta otsus endast karistust, on see siiski hagejaid kahjustav, see tähendab, et see riivab nende huve oluliselt, tuues raskeid majanduslikke tagajärgi (vt selle kohta Üldkohtu 9. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas T-231/97: New Europe Consulting ja Brown vs. komisjon, EKL 1999, lk II-2403, punkt 43), või üldisemalt võttes raskeid tagajärgi nende olukorrale (vt selle kohta Avaliku Teenistuse Kohtu 28. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas F-26/10: AZ vs. komisjon, punkt 51). Niisugune otsus nagu see, millega lükati hagejate osalemistaotlus finantsmääruse artikli 94 punkti b alusel tagasi eelkõige põhjendusega, et nad on esitanud valeandmeid, võib kahjustada vähemalt nende mainet ning, nagu sai märgitud eespool punktis 62, sellel võivad olla tagajärjed, mis ulatuvad kõnealusest hankest kaugemale.
- 66 Lisaks tuleb märkida, et 15. detsembri 2011. aasta otsus ei ole pelgalt ametiasutuse vastus piiratud hankemenetluses osalemise taotlusele, mille eesmärk on hankelepingu sõlmimine. See otsus järgnes Luksemburgi ametiasutustele saadetud teabenõudele, mille aluseks oli komisjoni kahtlus, kas hagejate 6. detsembri 2011. aasta kirjas toodud kinnitused, mille kohaselt ei olnud Flying Group Luxi osas 2009. ja 2010. aasta kohta koostatud ühtegi turvalisuse ja ohutuse aastaauditi aruannet, on tõesed (vt eespool punkt 7). Nii süvendas komisjon hagejate osalemistaotluse ühe asjaolu uurimist ja tegi selle teabeküsimisega toimingut, et kontrollida hagejate kinnitusi, mille tulemusena võttis ta vastu 15. detsembri 2011. aasta otsuse.
- 67 Kõigest eeltoodust tuleneb, et käesolevas asjas oli komisjonil kohustus järgida kaitseõiguse tagamise põhimõtet.
- 68 Seda järeldust ei sea kahtluse alla ka komisjoni poolt kohtuistungil esitatud argument, et Luksemburgi ametiasutuste 12. detsembri 2011. aasta kirja teatavaks tegemine hagejatele, et tagada neile kaitseõigus, oleks eiranud finantsmääruse artiklit 99 ja rakendusmääruse artiklit 148, mis sätestavad sisuliselt, et

hankemenetluse vältel peab hankija ja taotlejate vaheline sidepidamine vastama tingimustele, millega tagatakse läbipaistvus ja võrdne kohtlemine. Komisjoni sõnul oleks Luksemburgi tsiviillennundusameti kirja hagejatele teatavaks tegemine andnud neile võimaluse oma osalemistaotlust täiendada, andes neile teiste kandidaatidega võrreldes eelise.

- 69 Sellega seoses piisab, kui meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt keelab võrdse kohtlemise põhimõtte sarnaste olukordade erineva kohtlemise või erinevate olukordade ühesuguse kohtlemise, välja arvatud juhul, kui selline kohtlemine on objektiivselt õigustatud (Euroopa Kohtu 25. novembri 1986. aasta otsus liidetud kohtuasjades 201/85 ja 202/85, Klensch jt, EKL 1986, lk 3477, punkt 9, ja Üldkohtu 17. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas T-160/03, AFCon Management Consultants jt vs. komisjon, EKL 2005, lk II-981, punkt 91).
- 70 Käesolevas asjas aga olid hagejad piiratud hankemenetluse taotlejatena, mille poolest olid nad kõigi teiste taotlejatega samas olukorras, siis olukorras, mis neid teistest eristas ning mida ei saa käsitada teiste taotlejate olukorraga sarnasena, kuna hagejad on ainsad, kelle suhtes komisjon viis läbi kontrolli (vt eespool punkt 66). Seega ei oleks komisjon hagejatele Luksemburgi ametiasutuste poolt selle kontrolli käigus saadetud kirja teatavaks tehes võrdse kohtlemise põhimõtet rikkunud.
- 71 Samas ei saa eeltoodust järeldada, et selline kaitseõiguse rikkumine, et komisjon ei teinud hagejatele teatavaks Luksemburgi ametiasutuste kirja, tooks kaasa 15. detsembri 2011. aasta otsuse tühistamise.
- 72 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab kohus nimelt kontrollima, kui ta leiab, et tegemist on sellise rikkumisega, kas konkreetse asja faktilisi ja õiguslikke asjaolusid arvestades oleks kõnealune menetlus võinud viia teistsuguse lahenduseni, kui hagejad oleksid juhul, kui seda rikkumist ei oleks olnud, saanud paremini end kaitsta (vt selle kohta Euroopa Kohtu 1. oktoobri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-141/08 P: Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware vs. nõukogu, EKL 2009, lk I-9147, punktid 81, 88, 92, 94 ja 107; vt analoogia alusel Euroopa Kohtu 10. septembri 2013. aasta otsus kohtuasjas C-383/13 PPU: G. ja R., kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punkt 40).
- 73 Seega tuleb uurida, kas eeldusel, et komisjon oleks andnud hagejatele võimaluse esitada Luksemburgi tsiviillennundusameti 12. detsembri 2011. aasta kirja suhtes oma seisukoht, oleks ta teinud samasuguse otsuse lükata hagejate osalemistaotlus valeandmete esitamise tõttu finantsmääruse artikli 94 punkti b alusel tagasi.
- 74 Ühelt poolt selgub toimiku dokumentidest, et komisjonil oli õigus Luksemburgi ametiasutuste kirja põhjal järeldada, et hagejate esitatud andmed olid valed. Nimelt kinnitasid hagejad oma 6. detsembri 2011. aasta kirjas, et Flying Group Luxi puhul ei koostatud 2009. ja 2010. aasta kohta ühtegi turvalisuse ja ohutuse auditi aruannet, kuid Luksemburgi tsiviillennundusamet märkis oma 12. detsembri 2011. aasta kirjas, et nende aastate kohta oli koostatud AOC pikendamiseks üldaruanded, mis sisaldasid ka „turvalisuse” ja „ohutuse” valdkondi. Lisaks on hagejad möönnud oma 20. detsembri 2011. aasta kirjas, mille nad saatsid vastuseks 15. detsembri 2011. aasta otsusele, milles neid süüdistati valeandmete esitamises, et üldaruanded sisaldasid andmeid kõnealuse lennuettevõtja turvalisuse ja ohutuse hindamise kohta, vastupidi sellele, mida nad kinnitavad oma kirjalikes seisukohtades (vt allpool punkt 80), kuna nad märkisid, et saadavad selle kirja lisas need üldaruanded „märkides ära turvalisust ja ohutust puudutavad kohad” (vt samuti allpool punktid 81–87).
- 75 Teiselt poolt ei ole komisjonil sellisel juhul nagu käesolevas asjas, kui on ilmnenu, et andmed ei vasta tõele, muud valikut, kui kohaldada finantsmääruse artikli 94 punkti b ja lükata vastav osalemistaotlus tagasi. Nagu komisjon kohtuistungil õigesti märkis, viitab mõiste „valeandmed” nii tahtlikult kui ka hooletusest esitatud valeteabele ega nõua seega ebatäpsuse põhjendamise hindamist, kui ebatäpsus on tõendatud.

- 76 Niisiis, isegi juhul, kui Luksemburgi ametiasutuste 12. detsembri 2011. aasta kiri oleks hagejatele teatavaks tehtud ja nad oleksid selgitanud, et nende esitatud teave, et aruanded puuduvad, on tingitud arusaamatusest, nagu nad tegid seda hiljem oma 20. detsembri 2011. aasta kirjas, ei oleks komisjon saanud teha muud, kui asuda seisukohale, et esitatud andmed olid valed, nagu ta kohtuistungil ka rõhutas.
- 77 Seda tõendab veel ka komisjoni 17. jaanuari 2012. aasta kiri, mille ta saatis vastuseks hagejate eespool nimetatud 20. detsembri 2011. aasta kirjale. Nimelt analüüsis komisjon oma kirjas hagejate argumentatsiooni arusaamatuse kohta vaid selle nurga alt, et see tõendab nende osalemistaotluse puudulikkust, leides vaikimisi, nagu ta ka kohtuistungil Üldkohtus küsimusele vastates nentis, et see argumentatsioon ei saanud põhjendada ega ka kahtluse alla seada valeandmete esitamist.
- 78 Sellest järeldub, et kuigi hagejatele ei antud võimalust enne 15. detsembri 2011. aasta otsuse tegemist oma seisukohta väljendada, ei õigusta see asjaolu kohtuvaidluse konkreetseid asjaolusid arvestades selle otsuse tühistamist. Järelikult tuleb väide, mis käsitleb kaitseõiguse rikkumist, tagasi lükata.
- 79 Neil tingimustel ei saa vastuvõetavaks pidada ka hea halduse põhimõtte rikkumist käsitlevat väidet, mis põhineb samal argumentatsioonil kui kaitseõiguse rikkumist käsitlev väide. Nimelt on hea halduse põhimõtte hagejate väidetes segamini aetud õigusega saada ära kuulatud, mis on hõlmatud kaitseõiguse tagamise põhimõttega.

Väide, mis käsitleb proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist

- 80 Hagejate sõnul rikub 15. detsembri 2011. aasta otsus proportsionaalsuse põhimõtet, keelates neil vaidlusaluses piiratud menetluses osalemast, kuigi vajalikud andmed, mis olid hanketeate esemega otseselt seotud, esitati komisjonile õigeaegselt. Nimelt ei saanud hagejad 2009. ja 2010. aasta kohta nõutud turvalisuse ja ohutuse aastaauditite aruandeid esitada, kuna Luksemburgi ametiasutused selliseid aruandeid ei koostanud ning aruanded „pré-AOC” ja „AOC Continuous Oversight Audit” ei vastanud hanketeates esitatud nõuetele. Nad täpsustavad, et Luksemburgi ametiasutuse 25. jaanuari 2012. aasta kirjaga teatati komisjonile, et eespool nimetatud AOC väljaandmiseks ja pikendamiseks koostatud aruanded ei vastanud hanketeate nõuetele, kuna nad sisaldasid ohutuse kohta vaid osalisi andmeid ning spetsiifilisi ohutust puudutavaid aruandeid hakati koostama alles alates 2012. aastast. Lisaks ei ole aruande „pré-AOC” konkreetseks esemeks mitte ettevõtja turvalisuse ja ohutuse hindamine ning aruandest „AOC Continuous Oversight Audit” tuleneb, et 2009. aasta auditi aruannet ei olnud lõpetatud ja 2010. aasta aruannet ei olnud alustatud.
- 81 Kõigepealt tuleb märkida, et nagu hagejad ise mõnnsid oma 20. detsembri 2011. aasta kirjas, mille nad saatsid 15. detsembri 2011. aasta otsusele vastuseks, et aruanded „pré-AOC” ja „AOC Continuous Oversight Audit” sisaldasid andmeid kõnealuse lennuettevõtja turvalisuse ja ohutuse hindamise kohta (vt eespool punkt 74), millest saab järeldada, et need aruanded vastasid hanketeate nõuetele, kuna Luksemburgi ametiasutused turvalisuse ja ohutuse kohta aastatel 2009 ja 2010 spetsiifilisi aruandeid ei koostanud.
- 82 Käesolevas kohtumenetluses esitatud argumendid ei võimalda seda järeldust kahtluse alla seada.
- 83 Esiteks ei ole aruande „pré-AOC” peaesmärk tõesti ettevõtja turvalisuse ja ohutuse hindamine. Nii selgitasid hagejad kohtuistungil, ilma et komisjon oleks vastu vaielnud, et aruanne „pré-AOC” koostatakse AOC väljaandmist ettevalmistavas etapis ning et „pré-AOC” audit viiakse läbi, et kontrollida ettevõtja võimekust oma tegevust ette valmistada ja teostada.
- 84 Samas selgub sellest aruandest, mis on toodud ka hagejate 20. detsembri 2011. aasta kirja lisa, et mitu kontrollitavat nüanssi käsitlesid kontrollitava ettevõtja turvalisust ja ohutust. Näiteks kontrolliti lennumeeskonna, eelkõige pilootide oskusi, ja ka tegutsemist hädaolukorras. Rubriik „turvalisus” on

lausa sõnaselgelt ette nähtud. Nagu komisjon õigesti rõhutab, on lennuettevõtja tegevusloa väljaandmisele eelneva kontrolli eesmärk kontrollida, kas nimetatud ettevõtjal on kõnealuste õhusõidukite turvalisuse ja ohutuse tagamiseks vajalikud kutsealased ja organisatoorsed oskused. Liidu õigusest, millele ka Luksemburgi tsiviillennundusamet viitas hagejatele saadetud kirjades kui õiguslikule alusele kõnealuse auditi läbiviimiseks, tuleneb tõesti, et Euroopa kodanike kõrgetasemeline ja ühetaoline kaitse tuleb tsiviillennunduses tagada igal ajal, võttes vastu ühised ohutuseeskirjad (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. veebruari 2008. aasta määruse (EÜ) nr 216/2008, mis käsitleb tsiviillennunduse valdkonna ühiseeskirju ja millega luuakse Euroopa Lennundusohutusamet ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 91/670/EMÜ, määruse (EÜ) nr 1592/2002 ning direktiiv 2004/36/EÜ (ELT L 79, lk 1), põhjendus 1; vt ka nõukogu 16. detsembri 1991. aasta määruse (EMÜ) nr 3922/91 tehniliste nõuete ja haldusprotseduuride kooskõlastamise kohta tsiviillennunduses (EÜT L 373, lk 4) põhjendus 2).

- 85 Teiseks eksivad hagejad, kui nad väidavad, et 2010. aasta aruandes „AOC Continuous Oversight Audit” tuvastasid Luksemburgi tsiviillennundusameti inspektorid, et 2009. aasta kohta ei olnud aastaaudit veel lõpetatud ning 2010. aasta kohta ei olnud seda veel alustatud. Sellest aruandest selgub nimelt, nagu märkis komisjon, et märke, mille kohaselt „2009. aasta audit ei olnud veel lõpetatud ja 2010. aasta auditit polnud veel alustatud”, asub osas pealkirjaga „Quality System” (kvaliteedi süsteem) ning puudutab seega valdkonda „kvaliteet”, samas kui valdkond „Flight Safety” (lennuohutus) oli juba auditeeritud, nagu sellest annavad kinnitust mitu selles rubriigis sisalduvat kommentaari.
- 86 Kolmandaks ei saa arvesse võtta hagejate väiteid, mis põhinevad Luksemburgi ametiasutuse poolt komisjonile 25. jaanuaril 2012. aastal saadetud kirjal, kuna väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et õigusakti õiguspärasust hinnatakse akti vastuvõtmise ajal olemasolevate faktiliste ja õiguslike asjaolude alusel ja eelkõige teabe alusel, mis võis institutsiooni valduses olla akti vastuvõtmise ajal (Euroopa Kohtu 7. veebruari 1979. aasta otsus liidetud kohtuasjades 15/76 ja 16/76: Prantsusmaa vs. komisjon, EKL 1979, lk 321, punkt 7; vt selle kohta Euroopa Kohtu 11. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-197/99 P: Belgia vs. komisjon, EKL 2003, lk I-8461, punkt 86).
- 87 Igal juhul tuleneb Luksemburgi ametiasutuse 25. jaanuari 2012. aasta kirjast, et hagejate väide, et aruanded „pré-AOC” ja „AOC Continuous Oversight Audit” sisaldavad vaid lennuohutuse-alast teavet, tuleb tagasi lükata. Nimelt viitab see kiri sõnaselgelt lennu „turvalisusele”, märkides, et üldauditid „pré-AOC ja AOC pikendamise auditid, mille [tsiviillennundusamet] läbi viis, hõlmavad valdkondi Quality system, flight safety, management and security (turvalisus)”. Kuna viidatakse nii mõistele „safety” kui ka mõistele „security”, ei saa mõistest „turvalisus”, mis asub mõiste „ohutus” järel sulgudes, järeldada, et kontrolliti vaid „turvalisuse” valdkonda. Seda tõlgendust kinnitab 25. jaanuari 2012. aasta kirjale lisatud teade, mis selgitab AOC pikendamiseks läbi viidud kontrolli, viidates sõnaselgelt ja eraldiseisvalt turvalisuse kontrollile ja ohutuse kontrollile. Seda tõlgendust ei sea kahtluse alla ka 25. jaanuari 2012. aasta kirjas tehtud avaldus, et 2012. aastast alates hakatakse läbi viima spetsiifilisi ohutusauditeid, millest saab vaid järeldada, et enne 2012. aastat ohutuse valdkonnas spetsiifilisi aruandeid ei olnud, mitte aga seda, et üldised AOC aruanded ei sisaldanud spetsiifilist valdkonda ohutuse kohta.
- 88 Kuna hagejad on lennuettevõtjad ning seega õhusektori kutseala esindajad, siis on neil kindlasti teadmised selle kohta, mis valdkonna kontrollile on tehtud, et neile võiks tegevusloa välja anda. Seda tõendavad ka Luksemburgi tsiviillennundusameti poolt neile enne AOC pikendamiseks kontrollide läbiviimist saadetud kirjad, mis on lisatud nende 20. detsembri 2011. aasta kirjale ning milles näidatakse ära erinevad kontrollivaldkonnad ja täpsemalt valdkonnad „Flight safety management” (lendude turvalisus) ja „Security”.
- 89 Eeltoodust tuleneb, et kuna hagejad komisjonile aruandeid „pré-AOC” 2009. aasta ja „AOC Continuous Oversight Audit” 2010. aasta kohta oma 2. detsembri 2011. aasta kirjas ei esitanud, siis ei olnud nad kogu vajaliku teavet õigeaegselt esitanud.

- 90 Neis tingimustes ei saa komisjonile ette heita, et ta ei rakendanud meetmeid, mis olid riigihankeid reguleerivate õigusnormidega taotletavate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks sobivad ega läinud kaugemale sellest, mis oli nende saavutamiseks vajalik (vt selle kohta Euroopa Kohtu 12. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-176/09: Luxembourg vs. parlament ja nõukogu, EKL 2011, lk I-3727, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 91 Seega tuleb tagasi lükata ka proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist käsitlev argument.
- 92 Eeltoodut arvestades tuleb 15. detsembri 2011. aasta kirja tühistamise nõue rahuldamata jätta.
- b) Nõue, et tühistataks komisjoni 17. jaanuari 2012. aasta kirjas väidetavalt sisalduv otsus
- 93 Esitamata küll sõnaselgelt vastuvõetamatuse vastuväidet kodukorra artikli 114 alusel, kinnitab komisjon, et hagejatel puudub põhjendatud huvi vaidlustada 17. jaanuari 2012. aasta otsus, mille tühistamine ei saaks neile tuua mingisugust kasu, kuna vaid 15. detsembri 2011. aasta otsus on see, millega nende osalemistaotlus tagasi lükati.
- 94 Kohtuistungil täpsustas komisjon vastuseks Üldkohtu küsimusele, et ta vaidlustab ka 17. jaanuari 2012. aasta kirja vaidlustatavuse. Komisjoni sõnul ei ole see kiri kohtupraktika tähenduses otsus, kuna see ei muuda hagejate õiguslikku olukorda, mis on kindlaks määratud juba 15. detsembri 2011. aasta otsuses. 17. jaanuari 2012. aasta kirja eesmärk on vaid vastata hagejate 20. detsembri 2011. aasta kirjale, milles viidatakse arusaamatusele, ja lükatakse see väide tagasi.
- 95 Sellega seoses tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt saab esitada tühistamishagi selliste toimingute või otsuste peale, mis tekitavad siduvaid õiguslikke tagajärgi hageja huve puudutaval viisil, tuues kaasa selge muudatuse tema õiguslikus olukorras (Euroopa Kohtu 11. novembri 1981. aasta otsus kohtuasjas 60/81: IBM vs. komisjon, EKL 1981, lk 2639, punkt 9, ja Üldkohtu 16. juuli 1998. aasta otsus kohtuasjas T-81/97: Regione Toscana vs. komisjon, EKL 1998, lk II-2889, punkt 21).
- 96 Käesolevas asjas ei saa komisjoni 17. jaanuari 2012. aasta kirja pidada selliseks, mis muudaks selgelt hagejate õiguslikku olukorda. Vaid komisjoni 15. detsembri 2011. aasta otsusel, millega lükati hagejate osalemistaotlus hankemenetluses tagasi, on selline toime.
- 97 17. jaanuari 2012. aasta kiri sisaldab tegelikult vaid informatiivseid ja selgitavaid andmeid hagejate osalemistaotluse tagasilükkamise kohta. Komisjon vaid meenutab sellele kirjale eelnenud menetlust, sealhulgas 20. detsembri 2011. aasta kirja (esimene ja viies lõik), ja teatab hagejatele, et Euroopa ja rahvusvahelise lennuohutuse kohta on auditite aruanded olemas (kuues lõik) ning et teised taotlejad ei ole kõnealuse hanketeate punkti kohta selgitusi palunud (ühedsas lõik). Komisjon selgitab ka hagejate taotluse tagasilükkamise põhjusi, märkides esiteks, et nõutavate aruannete laadi osas ei saa olla kahtlusi, ja teiseks, et hagejad oleksid võinud esitada aruanded sarnaselt Flying Group Belgium'iga (kaheksas lõik), ning lõpuks, et aktsepteerida ei saa isegi mitte heauskset arusaamatust, mistõttu oli hindamiskomisjon kinnitanud otsuse lükata nende taotlus tagasi (teine lõik).
- 98 Isegi kui oletada, et ametliku läbivaatamismenetluse puudumisel kohaldatavate sätete alusel võidakse taotluse alusel tehtava läbivaatamise tulemusel anda edasikaevatav akt, ei toimunud käesolevas asjas sellist läbivaatamist.
- 99 Vastupidi hagejate väitele ei ole 17. jaanuari 2012. aasta kiri 15. detsembri 2011. aasta otsuse läbivaatamise tulemus, mille komisjon oleks hagejate taotlusel algatanud, ning seda ei saa analüüsida kui uut edasikaevatavat otsust.

- 100 Hagejate 20. detsembri 2011. aasta kirja ei saa käsitada sellisena, nagu vaidlustataks sellega nende osalemistaotluse tagasilükkamine kõnealuses hankemenetluses ning taotletaks selle otsuse läbivaatamist. Olles selgitanud, et nende hinnangul on tekkinud arusaamatus selles, kuidas nad on hanketeadet mõistnud seoses ohutuse ja turvalisuse aastaaruannete esitamisega, mille on koostanud pädevad ametiasutused (teine, viies ja kuues lõik), väljendasid hagejad oma muret nende taotluse tagasilükkamise ja nende süüdistamise üle valeandmete esitamisest (ühendas lõik) ning palusid komisjonil end ära kuulata (kümnes lõik), väljendades lootust, et nende kiri innustab komisjoni käsutama neid kõnealuses hankes kui usaldusväärset partnerit (üheteistkümnes lõik).
- 101 Samas selgub nii 17. jaanuari 2012. aasta kirjast, millega vastati hagejate 20. detsembri 2011. aasta kirjale, kui ka kontekstist, milles see oli koostatud, et komisjon ei vaadanud 15. detsembri 2011. aasta otsust uuesti läbi.
- 102 Nii täpsustas komisjon kohtuistungil, et hagejate 20. detsembri 2011. aasta kirja ja selle lisasid hindamiskomisjonile ei edastatud. Seetõttu oli hindamiskomisjoni märkus 17. jaanuari 2012. aasta kirja lõpus pelgalt vormiline. Sellest kirjast ei ilmne ühtegi eespool nimetatud lisade analüüsi elementi – komisjon piirdub vastamisega väitele arusaamatuse kohta nende aruannete osas, mis tuli esitada, millest ei saa järeldada, et kõnealune kiri koostati nende olukorra läbivaatamise tulemusena (vt selle kohta Üldkohtu 9. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas T-437/05: Brink's Security Luxembourg vs. komisjon, EKL 2009, lk II-3233, punktid 65 ja 66, ning Üldkohtu 8. märtsi 2012. aasta määrus kohtuasjas T-573/10 Octapharma Pharmazeutika vs. EMA, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 57).
- 103 Järelikult tuleb nõue tühistada komisjoni 17. jaanuari 2012. aasta kiri tunnistada vastuvõetamatuks, ilma et oleks vaja võtta seisukoht hagejate huvi osas selle kirja peale edasi kaevata – huvi, mille komisjon on samuti vaidlustanud.

2. Nõue tühistada komisjoni 28. veebruari 2012. aasta otsus (kohtuasi T-280/12)

- 104 Kuna hagi vastuvõetavuse tingimused, eelkõige hagejate põhjendatud huvi küsimus on avalikul huvil põhinev asja läbivaatamist takistav asjaolu, siis peab Üldkohus omal algatusel kontrollima, kas hagejal on huvi 28. veebruari 2012. aasta kirja vaidlustamiseks (Euroopa Kohtu 2. mai 2006. aasta otsus kohtuasjas C-417/04 P: Regione Siciliana vs. komisjon, EKL 2006, lk I-3881, punkt 36, ja Üldkohtu 14. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-88/01: Sniace vs. komisjon, EKL 2005, lk II-1165, punkt 53).
- 105 ELTL artikli 263 neljanda lõigu kohaselt võib iga füüsiline või juriidiline isik esitada hagi temale adresseeritud või teda otseselt ja isiklikult puudutava akti peale. Kuna on selge, et 28. veebruari 2012. aasta otsus eduka taotleja valimise kohta on otsus sõlmida kõnealune hankeleping, kuid mitte hagejatega, siis tuleb kontrollida, kas viimased on sellest otsusest otseselt ja isiklikult puudutatud.
- 106 Kuna oma kirjalikes seisukohtades vahetasid pooled argumente üksnes selles osas, kas hagejatel oli põhjendatud huvi kaevata 28. veebruari 2012. aasta otsus edasi, siis küsis Üldkohus neilt kirjalikult, millised järeldused nimetatud otsuse tühistamise seisukohalt tuleb teha tema 20. märtsi 2013. aasta otsusest kohtuasjas T-415/10: Nexans France vs. Entreprise commune Fusion for Energy (punktid 54–58), milles ta võttis seisukoha ühe taotleja otsese puutumuse osas, keda ei olnud eduka pakkuja valimise otsusega edukaks tunnistatud.
- 107 Sellega seoses tuleb meenutada, et akt saab füüsilist või juriidilist isikut otseselt puudutada ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses üksnes tingimusel, et see mõjutab otseselt tema õiguslikku olukorda (vt selle kohta Euroopa Kohtu 5. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-386/96 P: Dreyfus vs. komisjon, EKL 1998, lk I-2309, punktid 43 ja 45, ning Üldkohtu 26. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas T-80/97: Starway vs. nõukogu, EKL 2000, lk II-3099, punkt 61).

- 108 Kohtupraktikas on aga korduvalt leitud, et kui pakkuja pakkumus lükatakse tagasi enne hankelepingu sõlmimise otsusele eelnevat etappi, mistõttu tema pakkumust ei võrrelda teiste pakkumustega, sõltub selle hagi vastuvõetavus, mille asjaomane pakkuja esitab lepingu sõlmimise otsuse peale, sellest, kas tema pakkumust tagasilükkav otsus tühistatakse (Üldkohtu 13. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-8/09: Dredging International ja Ondernemingen Jan de Nul vs. EMSA, EKL 2011, lk II-6123, „punktid 134 ja 135, ning 22. mai 2012. aasta otsus kohtuasjas T-17/09: Evropaiki Dynamiki vs. komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punktid 118 ja 119).
- 109 Nimelt alles siis, kui viimati mainitud otsus tühistatakse, võib lepingu sõlmimise otsus avaldada otsest mõju selle pakkuja õiguslikule olukorrale, kelle pakkumus lükati tagasi enne lepingu sõlmimise otsusele eelnevat etappi. Seevastu, kui pakkumust tagasilükkava otsuse tühistamise nõue jäetakse rahuldamata, siis ei saa lepingu sõlmimise otsus tuua kaasa õiguslikke tagajärgi pakkujale, kelle pakkumus lükati tagasi enne lepingu sõlmimise otsusele eelnenud etappi (vt selle kohta eespool punktis 106 viidatud kohtuotsus Nexans France vs. Entreprise commune Fusion for Energy, punkt 56).
- 110 Seega, kui hagejate taotlus lükati piiratud hankemenetluse esimeses etapis tagasi nagu käesolevas asjas, siis üksnes juhul, kui hagejad suudavad tõendada, et nende osalemistaotlus lükati tagasi ekslikult, saavad nad tõendada, et nende eesmärk oli, et seda taotlust võrreldaks teiste taotlejate taotlusega; ja seega, et otsus tunnistada edukaks teine taotleja mõjutab otseselt nende õiguslikku olukorda (vt selle kohta eespool punktis 106 viidatud kohtuotsus Nexans France vs. Entreprise commune Fusion for Energy, punkt 57).
- 111 Järelikult, kuna käesolevas asjas jäeti rahuldamata nende nõue tühistada komisjoni 15. detsembri 2011. aasta otsus, millega lükati tagasi nende taotlus osaleda kõnealuses hankes, ei saa hagejaid käsitada komisjoni 28. veebruari 2012. aasta otsusest otseselt puudutatuna. Seega tuleb viimati nimetatud otsuse tühistamise nõue vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükata, ilma et oleks vaja võtta seisukoht hagejate huvi osas see otsus edasi kaevata, mille kohta komisjon on esitanud vastuväite.

B – Kahjuhüvitise nõue (kohtuasi T-280/12)

- 112 Mis puutub väidetavasse komisjonipoolsesse õigusnormi rikkumisse, siis hagejad märgivad, et see esimene tingimus institutsioonide vastutuse tekkimiseks on käesolevas asjas täidetud, arvestades, et nii tagasilükkamise otsuste kui ka kõnealuse hankelepingu sõlmimise otsuse puhul on rikkumine piisavalt selge. Nad viitavad sellega seoses oma kirjalikele seisukohtadele kohtuasjas T-91/12 ja käesolevas asjas, viidates konkreetsemalt sellele, et aruanded „pré-AOC” ja „AOC Continuous Oversight Audit” samastati hanketeates ette nähtud ohutuse ja turvalisuse aastaauditite aruannetega, õigusvastasele keeldumisele võtta arvesse nende 20. detsembri 2011. aasta kirjale lisatud aruandeid, mis on vastuolus Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 41, ning finantsmääruse artikli 89 ja rakendusmääruse artikli 123 lõike 1 kolmanda lõigu rikkumisele. Hagejad lisavad, et komisjoni keeldumine teha neile teatavaks hankelepingu sõlmimise otsus kujutab endast õigusnormide rikkumist sisuliste vorminõuete osas, mis on talle siduvad, ja põhiõiguste harta sätete osas, mis tagavad tõhusad õiguskaitsevahendid ja õiguse tutvuda institutsioonide dokumentidega.
- 113 Mis puutub kahju tekkimisse, siis hagejad väidavad, et nad kaotasid võimaluse osaleda piiratud menetluses ja võimaluse, et nendega sõlmitakse hankeleping, mis kujutab endast materiaalselt korvavat kahju. Võttes arvesse nende ulatust, maksumust ja eeldatavat kasumit, on kahju suurus hagejate hinnangul 1 014 400 eurot ehk 8% kõnealuse hankelepingu kogumaksumusest nelja aasta kohta, mil lepingut täidetakse – see suurus on osa, mille oleks moodustanud lepingu täitmine nende käibes. Hagejad leiavad veel, et sellele summale tuleb lisada 2,9-protsendilise määraga tasandusintress ja 3-protsendilise määraga viivitusintress.
- 114 Põhjusliku seose kohta väidavad hagejad, et väidetav kahju tuleneb otseselt komisjoni õigusvastastest otsustest kõnealuse hankemenetluse käigus.

- 115 Tuleb meenutada, et liidu lepinguväline vastutus tema institutsioonide õigusvastase tegevuse korral ELTL artikli 340 teise lõigu tähenduses tekib juhul, kui samaaegselt on täidetud teatud tingimused, milleks on institutsioonidele etteheidetava tegevuse õigusvastasus, kahju tegelik tekkimine ning põhjuslik seos väidetava tegevuse ja viidatud kahju vahel. Kui kas või üks nendest tingimustest ei ole täidetud, tuleb hagi jätta täies ulatuses rahuldamata, ilma et oleks vajalik uurida teisi nimetatud vastutuse tingimusi (vt Üldkohtu 15. oktoobri 2013. aasta otsus kohtuasjas T-457/10: *Evropaiki Dynamiki vs. Commission*, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 226 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 116 Hagejad viitavad kahjuhüvitise nõude põhjenduseks õigusvastasuse tingimuse osas selle, et 15. detsembri 2011. aasta otsus oli õigusvastane, kuna seda vastu võttes on komisjon nende hinnangul eiranud finantsmääruse artikli 89 lõiget 1, rakendusemääruse artikli 134 lõiget 5 ja artikli 135 lõiget 5 eelkõige sellega, et ta õigusvastaselt samastas aruanded „*pré-AOC*” ja „*AOC Continuous Oversight Audit*” hanketeates ette nähtud ohutuse ja turvalisuse auditite aastaaruannetega.
- 117 Kuna kõik need väited lükati tagasi (vt eespool punktid 33, 49, 81 ja 91), tuleb hagejate kahjuhüvitise nõue seoses väidetava õigusvastasusega jätta rahuldamata.
- 118 Seoses hagejate väidetud muude õigusvastasustega tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab väidetav kahju piisavalt otseselt tulenema etteheidetavast tegevusest, st see peab olema kahju tekkimise määrav põhjus. Nimelt ei ole liidu institutsioonidel kohustust heastada kõiki, isegi kaudselt ebaseaduslikust olukorrast tulenevaid kahjustavaid tagajärgi (vt Euroopa Kohtu 4. oktoobri 1979. aasta otsus liidetud kohtuasjades 64/76, 113/76, 167/78, 239/78, 27/79, 28/79 ja 45/79: *Dumortier frères jt vs. nõukogu*, EKL 1979, lk 3091, punkt 21, ja Üldkohtu 10. mai 2006. aasta otsus kohtuasjas T-279/03: *Galileo International Technology jt vs. komisjon*, EKL 2006, lk II-1291, punkt 130 ja seal viidatud kohtupraktika). Isegi juhul, kui kahju, mille hüvitamist nõutakse, on osaliselt tekkinud institutsioonide tegevuse tõttu, võib selle tegevuse osa selles olla liiga kaudne, kuna vastutus lasub teistel isikutel nagu hagejate juhtumise (vt selle kohta Euroopa Kohtu 18. märtsi 2010. aasta otsus kohtuasjas C-419/08 P: *Trubowest Handel ja Makarov vs. nõukogu ja komisjon* EKL 2010, lk I-2259, punktid 59 ja 61).
- 119 Käesolevas asjas selgub 15. detsembri 2011. aasta otsuse õigusvastasuse uurimisel, et hagejad vastasid komisjoni teabe küsimisele ebaõigete andmete esitamisega (vt eespool punkt 74). Just need valeandmed viisid ühelt poolt hagejate taotluse tagalükkamiseni ning takistasid neil esitada pakkumust, ja teiselt poolt sellise tagajärjeni, et hankelepingut nendega ei sõlmitud. Komisjonil ei olnud nimelt valeandmete olemasolul – olgu need siis tahtlikult valed või ekslikult selle tõttu, et hagejad olid hooletud – muud valikut, kui kohaldada finantsmääruse artikli 94 punkti b ja lükata hagejate osalemistaotlus tagasi (vt eespool punkt 75).
- 120 Järelikult on hagejad oma käitumisega purustanud väidetava põhjusliku seose väidetavate õigusvastasuste ja kahju vahel, mistõttu ei saa nende kaitseõiguse rikkumine ega ka 17. jaanuari 2012. aasta otsuse ja 28. veebruari 2012. aasta otsuse väidetav õigusvastasus olla nimetatud kahjude otsustav põhjus.
- 121 Sellest järeldub, et kuna vähemalt üks vastutuse tekkimise tingimus on iga väidetava etteheite puhul täitmata, tuleb kahjuhüvitise nõue jätta rahuldamata.
- 122 Järelikult tulevad käesolevad hagid tervikuna rahuldamata jätta.

Kohtukulud

- 123 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

124 Kuna kohtuotsus on tehtud hagejate kahjuks, jäetakse kohtukulud vastavalt komisjoni nõuetele hagejate kanda.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (teine koda)

otsustab:

1. **Jätta hagid rahuldamata.**
2. **Mõista kohtukulud välja Flying Holding NV-lt, Flying Group Lux SA-lt ja Flying Service NV-lt.**

Martins Ribeiro

Gervasoni

Madise

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 26. septembril 2014 Luxembourgis.

Allkirjad